

Eiropas ligzdojošo putnu atlanta instrukcija ziņojumu ievadīšanai portālā Dabasdati.lv

Eiropas ligzdojošo putnu atlants (turpmāk “atlants”) ir Eiropas putnu uzskaišu padomes (EBCC) īstenots projekts, kura mērķis ir noskaidrot visu Eiropā ligzdojošo putnu sugu izplatību. Lai to paveiktu, Eiropas teritorija sadalīta 50x50 km kvadrātos un katrā no kvadrātiem projekta periodā ir jāatrod pēc iespējas vairāk tur ligzdojošu putnu sugu. Rezultātus apkopojot, tiks iegūtas sugu izplatības kartes, kā arī dati par putnu sugu izmaiņām Latvijā. Pirmais Eiropas ligzdojošo putnu atlants tika izdots 1997. gadā.

Novērojumu ziņošana

Novērojumus lūdzam ziņot elektroniski portāla Dabasdati.lv. Atlanta datiem ir speciāli izveidota sadaļa www.dabasdati.lv/putnuatlants. Lai projektā varētu piedalīties arī tie, kas internetu nelieto, tiks pieņemti arī novērojumi, kas iesniegti papīra formātā ([atlanta anketās](#)). Tālāk instrukcijā atsevišķi sniegta informācija par novērojumu ziņošanu [portālā www.dabasdati.lv/putnuatlants](#) (turpmāk „portāls”).

Kvadrāti

Latvijas gadījumā atlanta datu ievākšanai uzskaites pamatvienība ir 5x5 km kvadrāti LKS-92 koordinātu sistēmā.

Šai koordinātu sistēmai atbilst Valsts zemes dienesta izdotās Latvijas Republikas satelītkartes un topogrāfiskās kartes mērogā 1:50000.

Kvadrātu robežas sakrīt ar katru piekto kilometra līniju.

	61	62	63	64	65	
				4312 ROPAŽI		
50	51	52	53	54	55	56
40	41	42	43	44	45	46
30	31	32	33	34	35	36
20	21	22	23	24	25	26
10	11	12	13	14	15	16
	4312 ROPAŽI	01	02	03	04	05

Vēlamais pētījumu apjoms

Laiks, kas jāpavada kvadrātā, lai konstatētu visas tur sastopamās putnu sugas, var būt ļoti atšķirīgs, atkarībā no kvadrātā esošo biotopu daudzveidības un tā platības (daļa kvadrātu valsts robežas konfigurācijas dēļ ir nepilni). Lai varētu konstatēt lielāko daļu no visām sugām, kvadrātu vēlams apmeklēt vismaz piecas reizes – divas pavasarī (martā–aprīlī, vienu no rīta un dienā, otru naktī - pūču konstatēšanai) un trīs vasarā – divas dienā (maijā–jūnijā), vienu naktī (jūnijā vakarlēpja, griežveidīgo un sisinātājķauķu konstatēšanai). Tomēr lielāko daļu sugu iespējams konstatēt arī viena apmeklējuma laikā maijā–jūnijā, ja kvadrātā tiek pavadīts pietiekami ilgs laiks un tiek pārbaudīti visi biotopi. Pilnīgai 5x5 km kvadrāta izpētei tajā jāpavada 20–30 novērojumu stundas. Katru sugu 5x5 km kvadrāta robežās pietiek ziņot tikai vienu reizi.

Novērojumu veikšanas ilgums un kvadrātā pavadītais laiks

Novērojumu veikšanas ilgums ir galvenais kritērijs, pēc kura, zinot kvadrātā esošos biotopus un kvadrāta platību, iespējams novērtēt to, cik labi kvadrāts apsekots. Tāpēc, apmeklējot kvadrātus speciāli putnu uzskaitēm, obligāti jāreģistrē kvadrātā pavadītais laiks.

Diennakts gaitā mainās putnu aktivitāte, un laiks ļauj spriest par novērotāja iespējām konstatēt atsevišķas sugas.

Laiks jānorāda pēc iespējas precīzi, pierakstot to uz vietas. Ja kādu iemeslu dēļ laiks nav pierakstīts precīzi, tas jāraksta vismaz aptuveni, to obligāti norādot. Ja vienas dienas laikā

kvadrātu atstājat un tajā vēlāk atgriežaties, tad portālā novērojumus ievadiet kā divus atsevišķus ziņojumus, pierakstot laiku par katru apmeklējumu (no–līdz).

Novērojumi dzīves vai uzturēšanās vietā

Dzīves vai darba vietā, kur uzturaties ļoti bieži, nav jēgas ziņot par novērojumiem katru dienu, jo novērotais dienu no dienas atšķirsies ļoti maz. Tomēr tā kā apkopotā informācija satur arī ziņas par ligzdošanas fenoloģiju, novērojumus jāapkopo pa dekadēm vai mēnešiem (to norādot laukos „Datums no” un „Datums līdz”). Var tikt izmantota informācija arī par visas ligzdošanas sezonas (bet tikai viena gada!) laikā veiktajiem novērojumi, norādot datumus, kad sākti un kad beigti novērojumi.

Gadījuma ziņas

Ļoti bieži putnus novēro, arī neveicot speciālus putnu uzskaišu maršrutus. Visas šādas ziņas ir ļoti nozīmīgs informācijas avots atlanta pētījumiem. Daudzām sugām tādā veidā ievāktie novērojumi var veidot vairāk nekā pusi no visa novērojumu apjoma. Tādēļ ir ļoti svarīgi reģistrēt visu ligzdojošo putnu sugu novērojumus visā atlanta periodā jebkurā Latvijas vietā.

Ja attiecīgajā kvadrātā novērotas tikai dažas sugas, novērojumus visērtāk ziņot uzreiz [Dabasdati mobilajā lietotnē](#), vai uz baltas lapas norādot visu nepieciešamo informāciju – novērojumu veikšanas datumu, kvadrātu numurus, vietas, redzētās sugas, pazīmi, papildinformāciju, ja tāda par attiecīgo sugu prasīta, un novērotāja vārdu un uzvārdu. Ja apmeklējat kādu vietu, kurai jums nav kartes, un jūs nezināt, kur atrodas kvadrātu robežas, centieties novērojumus reģistrēt atsevišķi pēc iespējas mazākām uzskaites vienībām (piem., atsevišķi katram meža kvartālam, atsevišķi katram km, ejot pa ceļu u.tml.), lai vēlāk būtu iespējams tos sadalīt pa kvadrātiem.

NOVĒROJUMU ZIŅOŠANA PORTĀLĀ DABASDATI.LV/putnuatlants

Novērojuma ziņošanai ir šādi soļi:

1. Reģistrējieties portālā [Dabasdati.lv](#) ar savu lietotāja vārdu un paroli;
2. Uzbrauciet ar kursoru uz lauka „Pievienot novērojumu” un spiediet uz „Ligzdojošo putnu atlants”;
3. Aizpildiet obligātos laukus(*) „Datums no”, „Laiks no”, „Datums līdz”, „Laiks līdz”;

Datums no:*	Datums no	Laiks no:*	Hr	:	Min	Datums līdz:*	Datums līdz	Laiks līdz:*	Hr	:	Min
-------------	-----------	------------	----	---	-----	---------------	-------------	--------------	----	---	-----

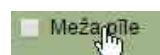
4. Izvēlieties apsekoto 5x5 km kvadrātu.

Pietuviniet karti (izmantojiet pogas kartes augšējā kreisajā stūrī vai arī peles rullīti, lai pietuvinātu vai attālinātu karti līdz vēlamajam 5x5 km kvadrātam), vai uzreiz spiediet un izvēlieties 25x25 km kvadrātu un, tad vēlamo 5x5 km kvadrātu.

Lai izvēlētos 5x5 km kvadrātu, uz tā ir jāuzspiež un tas iekrāsosies ar sarkanām līnijām.

(Ja kļūdas pēc tiks izvēlēts nepareizais 5x5 km kvadrāts, to nomainīt var pārlādējot visu lapu);

5. Izvēlieties kvadrātā novēroto putnu sugu klišķinot uz tās;

6. Katrai sugai izvēlieties augstāko ligzdošanas ticamības pazīmi, kas atbilst konkrētajam

novērojumam (sk. „[Pazīmes](#)”);

7. Ja novērotajam putnam jāievada „[Papildziņas](#)”, tad kartē jāatzīmē precīza novērojuma vieta (klikšķinot uz kartes parādīsies punkts ar izvēlēta putna nosaukumu), kā arī jānorāda skaits un biotops;

Lauki „Nav publiski pieejams”, „Uzvedība”, „Noteikšanas pazīmes”, „Piezīmes”, „Fotogrāfija”, „Audio” un „Video” ir brīvās izvēles lauki un tos var atstāt neaizpildītus.

8. Izvēlieties no saraksta nākamo sugu, kura novērota šajā kvadrātā un atkārtojiet 5.-7. soli. Ja novērotā suga nav atrodamā sarakstā, tad saraksta apakšā spiediet uz „Papildus sugas”.

9. Kad visas izvēlētajās 5x5km kvadrāta novērotās ligzdojošo putnu sugas ir atzīmētas, spiediet „Reģistrēt” un varat izvēlēties jaunu kvadrātu par kuru ziņot ligzdojošās putnu sugas.

PAZĪMES

Atlantā lai atvieglotu dažādu sugu ligzdošanas konstatēšanu, novērojumi standartizēti 17 pazīmēs (citas (šeit neminētas) pazīmes novērojumu statusa ziņošanai atlantam nav izmantojamas). Portāla atlanta sadaļā ligzdošanas ticamības pazīmes ir sakārtotas dilstošā secībā, kur pirmā pazīme ir pierādīta ligzdošana, bet pēdējā – kvadrātā neligzdojošs putns. Ja pirms ievades portālā novērojumus veicat uz papīra, tad ērtības labad tur rakstāmas pazīmes saīsinātais apzīmējums (ar vienu vai diviem burtiem).

Tālāk dots saraksts ar atlantam izmantojamām statusa kategorijām. Gadījumos, kad novērojums atbilst vairākām šo šīm pazīmēm, jāizmanto no saraksta augstākā ticamākā pazīme.

Atlantam izmantojamās pazīmes (izmantošanas prioritāšu secībā):

Pierādīta ligzdošana (pakāpe D papildziņu tabulā)

LM – atrasta **ligzda** ar **mazuļiem**, kas redzami vai dzirdami

LO – atrasta **ligzda** ar **olām**

JB – novērots pieaugušais putns, kas nes **jaunajiem barību** vai aiznes ekskrementu kapsulu

AL – novēroti perējoši putni vai putni, kas pielido ligzdai vai aizlido no tās, un putnu uzvedība vai citas pazīmes (piem., kaļķojums zem plēsīgo putnu ligzdām) liecina, ka tā ir **apdzīvota ligzda**

LL – atrasta šajā gadā **lietota ligzda** (pamesta, izpostīta vai izvesta ligzda, kurā bijušas olas) vai olu čaumalas

RM – **redzēti** nesen izvesti **mazuļi** (ligzdgulļiem – tikai nepilnīgi apspalvojušies, ar īsām astēm)

AU – putns **aizvilina** no ligzdas (mazuļiem) vai **uzbrūk** traucētājam

Ticama ligzdošana (pakāpe C papildziņu tabulā)

G – novērots putns, kas **gatavo** ligzdu (piem., ar ligzdas materiālu knābī) vai kaļ dobumu, vai atrasta šajā gadā uzbūvēta, bet nelietota ligzda

L – perēšanas **laukums**, kas konstatēts noķertam pieaugušam putnam

U – pieauguša putna **uztraukuma** uzvedība vai saucieni, kas liecina par ligzdas vai mazuļu tuvumu

V – novērots putns, kas apmeklē iespējamu ligzdas **vietu** (piem., dobumperētājs ielien dobumā vai plēsīgais putns pielido pie ligzdas), bet nekas cits neliecina par to, ka ligzda ir apdzīvota

R – novērotas tēviņa un mātītes **riesta** rotaļas vai pārošanās (šī pazīme lietojama tikai tad, ja redzēti abu dzimumu putni – neattiecas uz riestojošiem medņiem, rubeņiem, slokām u.tml., ja turpat nav novērotas mātītes)

P – novērots **pāris** ligzdošanas sezonas laikā ligzdošanai piemērotā biotopā

T – pastāvīga **teritorija**, par ko liecina putna uzvedība, piemēram, tēviņa dziesma vismaz vienu nedēļu

Iespējama ligzdošana (pakāpe B papildziņu tabulā)

D – novērots **dziedošs** vai riestojošs tēviņš ligzdošanas sezonas laikā

B – suga novērota ligzdošanas sezonas laikā ligzdošanai piemērotā **biotopā**

Kvadrātā neligzdojošu putnu novērojumi (pakāpe A papildziņu tabulā)

N – **novērots** putns barošanās vietā, biotopā, kur tas neligzdo (piem., melnais stārķis zivju dīķos), vai migrējošie gājputni atpūtas vietā

PAPILDZIŅAS

Daļai putnu sugu ligzdošanas sezonā sniedzamas papildziņas.

Papildziņās jāatzīmē kartē precīza novērošanas vieta, novēroto putnu skaits un biotops. Papildziņu sugām šie lauki ir obligāti aizpildāmi, citādi ziņojumu reģistrēt nebūs iespējams. Vēlams pierakstīt, ko putns darīja, tā noteikšanas pazīmes vai citas piezīmes, piemēram, foto, audio vai video.

Papildziņas ir putna(-u) detalizētāks novērojuma apraksts. Papildziņas ir vajadzīgas, lai iegūtu informāciju par sugām, kuras ir retas un maz pētītas, kā arī par tādām, par kuru noteikšanas pareizību var būt šaubas. Papildziņas tiek prasītas arī par tādām sugām, kurām šādā veidā iegūtā informācija var būt noderīga arī citos pētījumos. Tās tiks izmantotas sugu aprakstu sastādīšanai atlanta rezultātu apkopojumā. Papildziņas sniedz informāciju, ko nevar iegūt, tikai atzīmējot kvadrātā konstatētās putnu sugas – kādi biotopi nepieciešami sugas ligzdošanai, cik attiecīgās sugas putnu Latvijā ir u.tml.

PROBLĒMSITUĀCIJAS

Ligzdas, kas atrastas tieši uz kvadrātu robežas, pieskaitāmas kvadrātam, kas atrodas uz augšu (Z) vai pa labi (A; atkarībā no tā vai ligzda ir uz horizontālās vai vertikālās robežas). Putni, kas novēroti lidojumā virs kvadrātu robežas (barojoties abos kvadrātos), ka neligzdojoši (pazīme “N”) var tikt atzīmēti abos kvadrātos. Jebkura cita pazīme vienam novērojumam drīkst tikt attiecināta tikai uz vienu kvadrātu.

Jautājumu vai neskaidrību gadījumā rakstiet projekta koordinātoram Andrim Dekantam atlants@lob.lv

Informāciju par uzskaiti variet atrast arī: www.dabasdati.lv; <http://www.lob.lv>.

Latvijā datu ievākšanu ligzdojošo putnu atlantam 2015. gadā organizē un atbalsta Latvijas Ornitoloģijas biedrība un Latvijas vides aizsardzības fonds.

